

**Освітній волонтерський проєкт Національного еколого-
натуралістичного центру учнівської молоді МОН України**

**з позашкільної освіти
«Відновлення профільної позашкільної освіти на
деокупованих територіях»**

Волонтери та волонтерська діяльність стали справжньою візитівкою України з початком повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави. Українські волонтери дивують, вражають та надихають своєю цілеспрямованістю, невтомністю та витримкою. Як стати волонтером в Україні зрозуміли ще у 2014-му, але після 24 лютого 2022-го напрямки волонтерства змінилися та набули загальнонаціонального масштабу.

Реінтеграція дітей і молоді тимчасово окупованих територій є пріоритетом після деокупації цих регіонів. Найважливішу роль у цьому процесі відіграє освітня система. МОН України вважає пріоритетною темою освіти на деокупованих територіях.

Як повернути дітей до позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку з деокупованих громад? Як мінімізувати освітні втрати на ДОТ за умов, коли повноцінне відновлення навчання неможливе? На вирішення даних питань направлений проєкт «Відновлення профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях».

Актуальність освітнього волонтерського проєкту з позашкільної освіти обумовлена необхідністю удосконалюватися, реагувати на виклики, які постали перед освітою України в умовах війни та повоєнного відновлення країни. За даними UNICEF від початку ескалації війни 24 лютого 2022 року в Україні було вбито або поранено **1148** дітей, близько **5,9** мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами. Навчання близько **5,7** мільйона дітей було перервано, а **1,5** мільйона дітей стикнулися з проблемами психічного здоров'я. Частина дітей мають травматичний досвід, відчувають тривожність, потребують соціально-психологічної підтримки.

Позашкільна освіта, що є невід'ємним складником системи освіти України, у цьому сенсі має значний потенціал, зважаючи на її специфіку, як то мобільність, варіативність, соціально-педагогічна спрямованість, добровільність, доступність та можливості здійснення у різноманітних формах, орієнтація на інклюзивність та безбар'єрність.

В умовах воєнного стану позашкільна освіта забезпечує широкий вибір секцій, студій і занять, які сприяють розвитку дитини та покращенню її психологічного стану. За статистичними даними Міністерства освіти і науки

України, станом на 1 січня 2023 р. в Україні функціонувало **1 470** закладів позашкільної освіти, **1 153** з яких підпорядковуються Міністерству освіти і науки України, решта – іншим міністерствам і відомствам. З них **35,7%** навчають учнів очно, **24,4%** навчають дистанційно, **39,9%** навчають змішано. Зруйновано **23** заклади позашкільної освіти.

За оперативною інформацією департаментів освіти обласних військових адміністрацій, станом на 20 липня 2023 р. освітні послуги надавали **1 258** закладів позашкільної освіти, або **85,6 %** їх загалу, **5** закладів позашкільної освіти залишаються прихистком для внутрішньо переміщених осіб, **101** заклад позашкільної освіти перебуває на тимчасово окупованій території.

На сайті НЕНЦ створена інтерактивна карта **«Юннатія незламна» (інтерактивна карта злочинів росії проти закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку України)**

Місія освітнього волонтерського проєкту. Освітній волонтерський проєкт з позашкільної освіти «Відновлення профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях» спрямовано на підтримку процесів відновлення профільної еколого-біологічної позашкільної освіти на деокупованих територіях України.

Головна мета освітнього волонтерського проєкту з позашкільної освіти «Відновлення профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях» є розвиток профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях як основи утвердження української національної та громадянської ідентичності, еколого-патріотичного виховання учнів, реалізації права кожної дитини на доступну і якісну профільну позашкільну освіту.

Основні цілі освітнього волонтерського проєкту з позашкільної освіти:

- проведення інвентаризації матеріальної бази, моніторингу кадрового та науково-методичного компонентів забезпечення функціонування закладів позашкільної освіти, відпрацювання економічних моделей їх відновлення та відбудови у тому числі за рахунок репарацій;
- забезпечення вимог безпеки і збереження здоров'я дітей, якості та доступності позашкільної еколого-біологічної освіти в різних форматах її реалізації для кожної дитини у тому числі реалізація можливостей дистанційного отримання освіти;
- створення умов для розвитку потенціалу обдарованих дітей, підтримки дітей з особливими освітніми потребами та дітей, які опинились в складних життєвих ситуаціях;
- оновлення змісту позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку для формування сучасних компетентностей, підтримки професійного

самовизначення у відповідності з інтересами дітей та молоді, потребами суспільства і держави, особливостей повоєнного періоду України;

- розвиток виховного компоненту освітнього процесу, формування патріотичної свідомості здобувачів освіти, впровадження змісту громадянської освіти в освітній процес; реалізація проєктів у сфері екологічного, трудового виховання; здоров'язбережувальних технологій;
- підготовка, підвищення кваліфікації й перепідготовка педагогів закладів позашкільної освіти з урахуванням особливостей повоєнного періоду, створення оновлених програм підвищення кваліфікації відповідно до нових підходів і сучасних викликів, розширення організаційних форм методичної роботи, спрямованої на підвищення рівня професійної компетентності педагогів;
- розширення системи соціального партнерства із закладами науки, культури, спорту, охорони здоров'я, лісового господарства, захисту довкілля, агропідприємствами, організаціями патріотичного спрямування, інститутами громадянського суспільства, батьківською громадськістю;
- забезпечення функціонування системи позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку на засадах сталого розвитку.

Заходи щодо реалізації проєкту:

Основними заходами щодо реалізації освітнього волонтерського проєкту з позашкільної освіти «Відновлення профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях» є:

- реалізація проєктів з відновлення і відбудови закладів позашкільної освіти;
- відновлення та розвиток мережі навчально-дослідних земельних ділянок, учнівських теплиць та навчально-дослідних тваринницьких комплексів;
- зміцнення ресурсного забезпечення закладів позашкільної освіти, реалізація інвестиційних проєктів з модернізації матеріально-технічної бази, забезпечення розвитку індустрії сучасного обладнання та засобів навчання;
- розробка навчально-методичного забезпечення з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (програм, підручників, навчальних посібників, електронних засобів навчання); орієнтація проблемного поля навчальних програм на потреби економіки повоєнного періоду, розширення лінійки програм з STEM-освіти, агропідприємництва;
- впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій та сучасних психолого-педагогічних розробок, методик психологічної реабілітації дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій;
- підвищення професійного рівня педагогів відповідно до особливостей повоєнного періоду;
- розвиток системи неперервної якісної еколого-біологічної освіти та виховання дітей та молоді, соціалізації здобувачів освіти на основі інтеграції освітніх ресурсів та потенціалу загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої освіти, наукових установ галузевих інститутів НАН України, НААН України, НАПН України, представників інститутів

громадянського суспільства для здобуття молоддю актуальних на ринку праці компетентностей;

- пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих дітей та молоді, сприяння участі здобувачів освіти в міжнародних конкурсах, освітніх програмах і проєктах;
- оптимізація мережі гуртків відповідно до потреб економіки повоєнного періоду, запитів батьків та інтересів дітей;
- застосування державно-громадської моделі управління закладами позашкільної освіти;
- посилення виховного потенціалу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку засобами всеукраїнських масових заходів, проєктів, конкурсів з ландшафтного дизайну, моніторингу якості довкілля, дослідження природних компонентів, відтворення і збереження біологічного різноманіття, практичної природоохоронної роботи, реалізації екологічної ініціативи Президента «Зелена країна»: створення нових парків, алей, захисних смуг, інших об'єктів зеленого будівництва;
- створення нових моделей освітньої практики, спрямованих на розгортання дослідницько-експериментальної роботи в сфері сільського господарства з сортовивчення та сортовипробування зернових та овочевих культур, розвитку сучасного сільськогосподарського підприємництва, реалізації сучасних безпечних агротехнологій, проєктів з відродження садівництва для забезпечення продовольчої безпеки України.

Очікувані результати освітнього волонтерського проєкту:

За результатами реалізації освітнього волонтерського проєкту з позашкільної освіти очікується:

- відродження профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях як осередків досягнення цілей сталого розвитку;
- удосконалення нормативно-правової бази у сфері профільної позашкільної освіти стосовно деокупованих територій. Покращення нормативно-правової бази позашкільної освіти, діяльності профільних закладів позашкільної освіти, що має забезпечити утвердження української національної та громадянської ідентичності, реалізацію права кожної дитини з деокупованих територій на якісну позашкільну освіту;
- посилення державної і регіональної підтримки профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях, забезпечення реалізації прав на здобуття позашкільної освіти у профільних закладах позашкільної освіти, як основи утвердження української національної та громадянської ідентичності;
- збереження й недопущення скорочення мережі закладів позашкільної освіти, запровадження мораторію на закриття, реорганізацію, оптимізації та злиття закладів позашкільної освіти;
- забезпечення рівного доступу до профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях;
- оновлення й посилення кадрового забезпечення системи профільної

позашкільної освіти на деокупованих територіях, реінтеграція ветеранів у цивільне життя шляхом їх залучення до проєкту НЕНЦ «Центр надання додаткових освітніх послуг»;

- розвиток системи перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, підвищення професійної компетентності педагогів із безпекової підготовки, здоров'язбереження, психологічної підготовки, технологій організації освітнього процесу, оволодіння основами педагогічного менеджменту;

- оновлення змісту і методики освітнього процесу в профільних закладах позашкільної освіти на деокупованих територіях на засадах української національної та громадянської ідентичності;

- відновлення освітньої інфраструктури, зміцнення матеріально-технічної бази закладів профільної позашкільної освіти на деокупованих територіях. Організація укриттів в закладах позашкільної освіти, зміцнення їх матеріально-технічної бази.

Кроки реалізації проєкту:

- проведення на базі НЕНЦ управлінням освіти м. Енергодар освітянської конференції для педагогів м. Енергодара Запорізької області;
- проведення тематичної онлайн наради директорів закладів позашкільної освіти, яка відбудеться 26 жовтня;
- запрошення делегацій із числа учнівської молоді та педагогічної спільноти, які проживають на території, на яких ведуться (велись) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, до безпечних регіонів України;
- адресна допомога профільним творчим учнівським об'єднанням;
- тощо (доповнення по мірі виникнення пропозицій).

Оцінювання ефективності результатів буде здійснюватися шляхом запровадження системного моніторингу якості еколого-натуралістичної освіти на деокупованих територіях на всіх рівнях.